Cap. II.

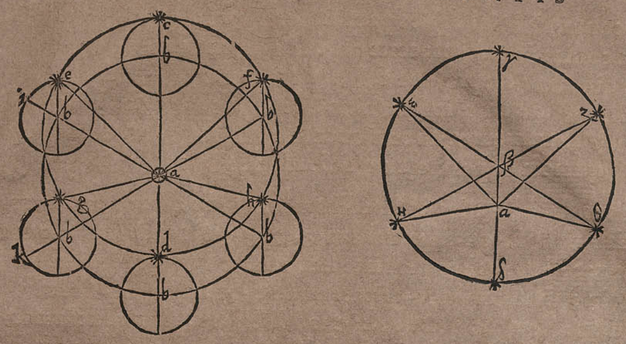

Sit *primò* A *locus oculi, & centrum concentrici* BB, *in quo epicyclus* BC, BE: *sintque arcus inter bina* B, *seu anguli* BAB, *æquales: & Planeta primo in* C, *deinde in* E, G: *lineæque* BE, BG, *paralleli ipsi* BC. *Sit deinde* β *centrum eccentrici* γζ. *& βγ, βε, æquent* AB: *sitque* α *punctum in quo oculus, & βα (eccentricitas) æqualis ipsi* BC, BE, *semidiametro, eisque parallelos: & arcus* γε, γζ, *hoc est, anguli* γβε, γβζ, *æquales, & interse, & prioribus* BAB. *Dico, distantias* AC, αγ, *æquales esse: sic* AE, αε. AG, αη. AD, αδ. AH, αϑ. AF, αζ. *itemque angulos* EAC, εαγ, *æquales: & Planetam, quamvis æquabilis motus, utrinque tamen visum iri tardum ex* Aα, *cum est in* Cγ. *velocem, cùm est in* Dδ. *Hoc inquam Ptolemæus demonstravit lib.* III. *Nec verbis opus est. Schema loquitur Geometræ. cæteri Ptolemæum adeant.*

Quod Physicam horum schematum explicationem attinet, plus alterum ab altero differt. Quod ut manifestum fiat, paulo altius est repetendum, & aliter quidem explicandum ex Purbachio secundum Aristotelis principia, aliter etiam ex Tychone.

Ptolemæus nudos nobis hosce circulos descripsit, quales Geometria observatis applicata indicat. Purbachius modum constituit, quo decurrerentur, secutus Aristotelem, qui hoc idem in Eudoxi & Calippi Geometricas suppositiones, quibus Astronomiam tradiderant, attentavit.

Cum enim authores illi orbes XXV adhiberent ad demonstrandam omnem Planetarum inæqualitatem, Aristoteles solidis orbibus cœlum refertum credens, alios XXIV revolventes censuit interponendos; ut scilicet inferior quisque orbis, eo raptu, quem propter contiguitatem superficierum erat à superiore passurus, liberaretur. Igitur, cùm in universum orbes XLIX (sive secundum Calippum LIII aut LV) accumulasset, singulis singulos motores addidit; quorum quilibet orbi suo, & omnibus inferioribus, quos ille esset complexus, motum æquabilissimum in orbe superiore, orbem suum proxime ambeunte, tanquam in loco quodam, præstaret, & à quo, & plagæ, in quam motus ferri debebat, & celeritatis, qua esset orbis ad suum principium restituendus, constans ratio procederet. Ac cum placuisset illi Philosopho, motum æternum

æternum esse, motores quoque æternos statuit: qui cum infinito tempore moveant, infinitatis vero nullum materiatum capax esse sciret, immateriatos quoque, & principia separata, quare immobilia esse voluit. At cùm ex motus æternitate mundum extruxisset æternum, essetque hæc duratio essentiæ, totius mundi bonitas & perfectio, opposita interitui, qui malus esset; principiis illis perfectionem summam tribuit, ejusque intellectionem, & ex intellectu bono voluntatem id prosequendi, ne bonum non bene faceret. quo pacto mentes separatas, denique deos nobis introduxit, motus cœlorum perennis administros. Addiderunt & animam motricem, orbibus arctius alligatam eosque informantem, ut mens tantum astaret: vel quod movens & mobile convenire in aliquo necesse videretur: vel quod potentia, ratione spacii trajiciendi, non infinita esset; uti neque motus ullus infinitus est, sed dimenso tempore per dimensum spacium. Hanc itaque potentiam movendi transscripserunt animæ, eoque nomine tantisper materiatam esse passi sunt, ut in cœlorum orbibus inhæreret. Cap. II.

Atque hæc mentis & animæ copulatio sane perquam consentanea est particularibus Astronomorum animadversionibus: quamvis Philosophorum argumentatio potius Metaphysica sit. Nam ut in homine alia est facultas movens, alia movente facultate utens, Voluntas, secundum indicia sensuum; qui & instrumentis à facultate movente differunt, & fabricæ præstantia, quæ in sensuum organis est admirabilior quam in facultatis motricis vehiculis: ita, si hos ipsos orbes Aristotelicos ad contemplandum proponamus, duo nobis occurrent: [1] Vis motrix, orbi rotundo sufficiens, ex cujus vigore & constanti fortitudine tempus revolutorium oritur: [11] Et plaga, in quam eundum: quarum illa animali facultati rectius transcribitur, hæc vero naturæ intelligenti aut memori. Nam etsi quidem per hanc soliditatem orbium omnibus omnino motibus seu apparentiis cœlestibus ita prospectum est, ut providentiæ præsidum motoriorum relinquatur nihil; omnis vero varietas motuum ex dispositione & pluralitate orbium proficiscatur; nec quicquam aliud requiratur, quam ut animæ motrices accipiant & retineant suum vigorem, & à primo creationis initio in plagam quælibet suam incitentur, & quasi è carceribus in spacia dimittantur: tamen considerandum est, hoc ipsum mentis illius supremæ opus esse, Planetam quemlibet in plagam suam, quasi in certam & peculiarem provinciam, immittere. quod munus Aristoteles, qui de initio mundi nihil scivit aut credidit, ipsis motuum authoribus necessario transscripsit. Et sectatores Aristotelis, quin & Scaliger professione Christianus, aperte disputant, hunc motum orbium esse voluntarium, & principium voluntatis illis esse intellectionem & desiderium.

Vt igitur ad Purbachium redeamus, cum eo alii quidam, præcipue libellorum sphæricorum scriptores, primum schema sic explicant, ut imaginentur sibi unum orbem solidum concentricum crassitudine epicycli totius, & in eo epicyclum, in epicyclo Planetam.